

Oryginalny artykuł naukowy
Original article

Data wpływu/Received: **28.06.2019**

Data recenzji/Accepted: **16.11.2019**

Data publikacji/Published: **30.12.2019**

Źródła finansowania publikacji: **środki własne Autorki**

DOI: 10.5604/01.3001.0014.1018

Authors' Contribution:

(A) Study Design (projekt badania)

(B) Data Collection (zbieranie danych)

(C) Statistical Analysis (analiza statystyczna)

(D) Data Interpretation (interpretacja danych)

(E) Manuscript Preparation (redagowanie opracowania)

(F) **Literature Search (badania literaturowe)**

Aleksandra Partyk*

Nr ORCID: 0000-0003-3196-6601

DOWÓD Z OPINII INSTYTUTU NAUKOWEGO (ART. 290 K.P.C.) W ŚWIETLE ORZECZNICTWA SĄDOWEGO – WYBRANE ZAGADNIENIA

Dowód z opinii instytutu naukowego lub instytutu naukowo-badawczego w postępowaniu cywilnym (art. 290 k.p.c.) przeprowadzany jest w tych sprawach, w których zachodzi potrzeba zasięgnięcia przez sąd wiadomości specjalnych na najwyższym poziomie merytorycznym lub też gdy sporządzenie opinii wymaga skorzystania z aparatury badawczej, jaką dysponuje określony instytut.

Znaczenie opinii wydawanych przez instytuty naukowe lub naukowo-badawcze bywa w postępowaniach sądowych niezwykle doniosłe. Jest to bowiem zasięgnięcie przez sąd wiadomości specjalnych w placówkach o najwyższym stopniu referencyj-

* dr; Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

ności. Przygotowujący opinie pracownicy naukowcy instytutów dysponują ponadprzeciętną wiedzą ekspercką, a nadto specjalistyczną aparaturą badawczą, dzięki czemu sąd jest w stanie poczynić kluczowe ustalenia w sprawie, gdy posłużenie się dowodem z opinii indywidualnego biegłego okazuje się niewystarczające. Przykładowo wskazać można na powszechne w praktyce sądowej korzystanie z ekspertyz instytutów o charakterze medycznym w sprawach błędów lekarskich, ustalenia ojcostwa (badanie DNA), czy też dla oceny nietypowych następstw zdarzeń skutkujących uszczerbkiem na zdrowiu. Podobnie zasięga się opinii instytutów technicznych, gdy zachodzi potrzeba ustalenia przebiegu katastrof komunikacyjnych lub oceny prawidłowości funkcjonowania skomplikowanych maszyn.

Celem niniejszego opracowania jest przybliżenie tematyki związanej z proceduralnymi aspektami przeprowadzania dowodu, o którym mowa w art. 290 § 1 k.p.c., na gruncie stanu prawnego ustalonego ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹, która weszła w życie z dniem 7 listopada 2019 r. Przepis art. 290 k.p.c. został bowiem istotnie rozbudowany, zaś ustawodawca słusznie zdecydował się na unormowanie wprost szeregu kwestii, które dotychczas rozwiązywane były w praktyce orzeczniczej sądów – nie zawsze jednolicie – w drodze analogicznego stosowania przepisów o dowodzie z opinii biegłego. Jakkolwiek dopuszczenie dowodu z ekspertyzy instytutu naukowego lub naukowo-badawczego ma tożsamy cel jak dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego lub opinii łącznej biegłych sądowych, niemniej samego instytutu nie można utożsamiać z jego pracownikami biorącymi udział w wydawaniu ekspertyzy. W literaturze podkreśla się przy tym, że instytut naukowy lub naukowo-badawczy wydaje opinię w sprawie sądowej „bezosobowo”, a nie jako biegły². Z drugiej strony liczne zagadnienia praktyczne dotyczące przeprowadzania dowodu z opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego nie zostały również obecnie szczegółowo uregulowane w przepisach prawa powszechnie obowiązującego. Stąd warto rozważyć, na ile dotychczasowe poglądy orzecznictwa i doktryny prawniczej odnoszące się do przedmiotowego dowodu zachowały aktualność w zaktualizowanym stanie prawnym. Usystematyzowanie i weryfikacja aktualności *de lege lata* wypracowanych dotąd zapatrywań sądów odnoszących się do kwestii podstaw dopuszczania tego dowodu, warunków, jakie opinia instytutu powinna spełniać, by mogła być za taką uznaną, reguł oceny wartości dowodowej takiej ekspertyzy, może okazać się pomocne w kształtowaniu przyszłej praktyki orzeczniczej. Również z punktu widzenia stron procesu cywilnego lub uczestników postępowania nieprocesowego oraz ich pełnomocników, przeprowadzenie analizy dorobku judykatury w materii będącej przedmiotem niniejszego opracowania stanowić może cenną wskazówkę

¹ Dz.U. 2019 r., poz. 1469, ze zm.

² K. Pachnik, *Podmioty wydające opinie z wykorzystaniem wiadomości specjalnych w prawie polskim*, „Problemy Kryminalistyki” 2015, nr 4, s. 6.

przy wykazywaniu inicjatywy dowodowej, co w kontekście dążenia do realizacji postulatu koncentracji materiału dowodowego oraz sankcji związanych ze spóźnionym zgłaszaniem dowodów może mieć swoje znaczenie w konkretnych, indywidualnych postępowaniach.

OPINIA JAKO DOWÓD W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

Na podstawie art. 278 § 1 k.p.c. w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii. Zgodnie zaś z art. 290 § 1 k.p.c. sąd może zażądać opinii odpowiedniego instytutu naukowego lub naukowo-badawczego. Sąd może zażądać od instytutu dodatkowych wyjaśnień bądź pisemnych, bądź ustnych przez wyznaczoną do tego osobę, może też zarządzić złożenie dodatkowej opinii przez ten sam lub inny instytut.

Jak wskazano na wstępie, znaczenie dowodu z opinii biegłego sądowego oraz opinii instytutu naukowego jest w procesie sądowym istotne, zważywszy że niejednokrotnie właśnie na ich podstawie sąd może poczynić kluczowe ustalenia w sprawie. Sąd sam nie dysponuje wiadomościami specjalnymi. Biegli sądowi i pracownicy naukowcy współpracujący z różnymi instytucjami naukowymi i badawczymi dysponują wiedzą specjalistyczną oraz doświadczeniem zawodowym w konkretnych dziedzinach nauki. Opinia biegłego lub instytutu stanowi jedyny aprobowany w procedurze cywilnej sposób pozyskania przez sąd wiadomości o charakterze specjalnym. Są to takie informacje, które wykraczają nie tylko poza wiedzę ogólną przeciętnego człowieka, ale i przekraczają jego możliwości percepcyjne. Aby ocenić, czy dana informacja może być uznana za „wiadomość specjalną”, należy odpowiedzieć na pytanie, czy wiedzę taką posiada przeciętnie wykształcona osoba (a nie osoba mająca szczególne kierunkowe wykształcenie)³. Wiadomości specjalne wykraczają bowiem poza zakres wiedzy powszechnie dostępnej przeciętnie wykształconemu ogółowi⁴. Pojęcie wiadomości specjalnych nie obejmuje jednak wiedzy dotyczącej treści obowiązującego prawa i reguł jego tłumaczenia⁵. Nie stanowią również wiadomości specjalnych informacje, które można uzyskać przy zastosowaniu podstawowych działań matematycznych (dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie), gdyż takie umiejętności mogą być wymagane od każdej osoby, która kończy edukację szkolną⁶.

Brak jest zatem jurydycznych podstaw do czynienia przez sąd ustaleń wymagających zasięgnięcia informacji specjalnych, na podstawie innych dowodów niż opinia biegłego sądowego lub instytutu naukowego, w szczególności na podstawie

³ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 24.07.2013 r., III AUa 1000/12, LEX nr 1353670.

⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 29.11.2013 r., I ACa 1099/13, LEX nr 1428302.

⁵ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 11.01.2005 r., I ACa 154/04, LEX nr 567213.

⁶ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25.05.2010 r., I PK 192/09, LEX nr 585693.

zeznań świadków⁷. W orzecznictwie zauważa się, iż rolą świadka jest przedstawienie sądowi własnych spostrzeżeń dotyczących przedmiotu prowadzonego postępowania, co wyklucza dopuszczalność korzystania przez sąd z dowodu tego rodzaju do zastępowania lub podważania wydawanych w sprawach cywilnych opinii biegłych sądowych. Zadaniem w procesie biegłego sądowego (jak i instytutu naukowego) jest bowiem ocena faktów, przy wykorzystaniu posiadanej wiedzy specjalistycznej i wydanie na jej podstawie opinii⁸. Nie ma także podstaw procesowych, by zastępować taki dowód prywatnymi ekspertyzami, które zamawiają na poparcie swoich stanowisk strony, chyba że ich konkluzje są aprobowane przez wszystkich uczestników procesu cywilnego i jako takie nie budzą wątpliwości sądu⁹. Opinie prywatne nie są „alternatywą” dla opinii zlecanej przez sąd – można je traktować jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 k.p.c.¹⁰ Nie wyklucza to natomiast możliwości wykorzystania dowodowego opinii sporządzonej na zlecenie organu władzy publicznej w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę (por. art. 278¹ k.p.c.).

W orzecznictwie wskazuje się, że dowód przewidziany w art. 290 k.p.c. różni się od dowodu, o jakim mowa w art. 278 k.p.c., co nie oznacza jednak, że dowód z opinii instytutu naukowego jest innym rodzajowo środkiem dowodowym niż dowód z opinii biegłego¹¹. W judykaturze podkreśla się, że brak jest jurydycznych podstaw ku temu, by uznać dowód z opinii instytutu naukowego za odrębny (różny) środek dowodowy względem dowodu z opinii biegłego. Zauważa się bowiem, że opinia, o jakiej mowa w art. 290 k.p.c., to w istocie odmiana dowodu z biegłych¹². Z tego względu dowód z opinii instytutu sąd oceniać będzie w podobny sposób, jak ma to miejsce w przypadku opinii wydanej przez biegłego sądowego. W judykaturze wskazuje się jednak, że ograniczone jest stosowanie wszystkich przepisów o biegłych sądowych do dowodu z opinii instytutu naukowego czy naukowo-badawczego¹³. Regulacje dotyczące dowodu z opinii biegłego sądowego jak i dowodu z opinii instytutu naukowego w znacznym zakresie pokrywają się ze sobą. Zachodzą jednak pomiędzy tymi dowodami pewne odmienności, związane przede wszystkim z ko-

⁷ Reguła ta doznaje jednak istotnego wyjątku w postępowaniu uproszczonym, w którym dopuszczalne jest odstępianie od przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego i rozstrzygnięcie sprawy przez sąd na podstawie samodzielnej oceny opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy, a niezależnie od powyższego złożenie zeznań przez świadka nie stoi na przeszkodzie zasięgnięciu jego opinii jako biegłego, także co do faktów, o których zeznał jako świadek, nawet jeżeli uprzednio sporządził opinię na zlecenie podmiotu innego niż sąd (por. art. 505⁷ k.p.c.).

⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8.11.2017 r., VI ACa 771/16, LEX nr 2427741.

⁹ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12.09.2002 r., I CKN 92/00, LEX nr 53932.

¹⁰ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2.04.1997 r., II CKN 98/97, LEX nr 1633787. Zob. też: J. Derlatka, *Wykorzystanie dowodu z opinii biegłego sporządzonej w innym postępowaniu cywilnym*, „Przegląd Sądowy” 2018, nr 7-8, s. 122.

¹¹ Por. T. Żyznowski, komentarz do art. 290 k.p.c., [w: H. Dolecki (red.) i in., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, tom I: Artykuły 1-366, wyd. II, 2013.

¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi w wyroku z dnia 14.01.2014 r., I ACa 873/13, LEX nr 1433812.

¹³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 27.04.2001 r., I ACa 19/01, LEX nr 54102.

legialnym charakterem opinii instytutu. W szczególności rzeszowski sąd apelacyjny w postanowieniu z dnia 25.01.2013 r. w sprawie do sygn. I ACz 826/12¹⁴ podkreślił, że skoro opinia instytutu naukowego wyraża stanowisko nie poszczególnych osób (choć osoby te powinny być wskazane w opinii zgodnie z art. 290 § 2 k.p.c.), lecz instytutu jako takiego, to jej przedstawianie musi uwzględniać tę okoliczność. Opinia powinna być również podpisana przez osoby, które są władne reprezentować instytut. Z kolei w literaturze zasadnie wskazuje się, iż to instytut (a nie osoby, które brały udział w jej sporządzeniu) dają gwarancję, iż ekspertyza w sposób należyty odpowiada na pytania sądu, co uzasadnia jej podpisanie przez osobę, która kieruje pracami tej placówki¹⁵. Na tym zasadza się podstawowa odmienność pomiędzy opinią biegłego sądowego a opinią instytutu – biegły wydaje opinię stanowiącą wyraz jego własnych wiadomości specjalnych, podczas gdy instytut naukowy lub naukowo-badawczy wyraża w opinii stanowisko oparte na wiedzy i doświadczeniu grupy osób, wchodzących w skład zespołu opiniującego.

POJĘCIE INSTYTUTU NAUKOWEGO

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 30.04.2010 r. o instytutach badawczych¹⁶ instytutem badawczym w rozumieniu ustawy jest państwowa jednostka organizacyjna, wyodrębniona pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno-financeowym, która prowadzi badania naukowe i prace rozwojowe ukierunkowane na ich wdrożenie i zastosowanie w praktyce, zwana dalej „instytutem”¹⁷. W myśl art. 2 ust. 1 do podstawowej działalności instytutu należy:

- 1) prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych;
- 2) przystosowywanie wyników badań naukowych i prac rozwojowych do potrzeb praktyki;
- 3) wdrażanie wyników badań naukowych i prac rozwojowych¹⁸.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19.08.2009 r. w sprawie do sygn. III CSK 7/09¹⁹ stwierdził, że jako kluczowe kryterium pozwalające na weryfikację podmiotu jako instytutu jest prowadzenie badań naukowych, co pozwoliło na przyjęcie, że spółka prawa handlowego może być instytutem wydającym opinię. Sąd Najwyższy podkreślił,

¹⁴ LEX nr 1267392.

¹⁵ Por. T. Żyznowski, komentarz do art. 290 k.p.c.

¹⁶ Tekt jedn.: Dz.U. 2010 r., poz. 1350.

¹⁷ Szerzej w przedmiocie regulacji ustawy o instytutach badawczych: D. Michta, *Ustawa o instytutach badawczych. Komentarz*, 2013 (wersja elektroniczna publikowana w LEX). Zob. też J. Ziemia, *Przeprowadzanie dowodu z opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego w procesie cywilnym – wybrane zagadnienia*, „Radca Prawny” 2005, z. 1, s. 49-51.

¹⁸ Zob. też. M. Cilak, *Instytuty badawcze jako forma działalności naukowej i gospodarczej państwa – problematyka pozycji i formy prawnej*, „Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu” 2015, nr 4[3], <http://dx.doi.org/10.12775/PBPS.2015.028>.

¹⁹ LEX nr 533130.

iż w związku ze zmianami ustrojowymi istnieje w procedurze cywilnej „równouprawienie jednostek państwowych i prywatnych”. Wskazał dalej, że pojęcie „instytut” użyte w komentowanym przepisie ma autonomiczny charakter, a zatem do tej kategorii należy zaliczyć również wszelkie jednostki badawczo-rozwojowe i zakłady specjalistyczne²⁰. Również w nowszym orzecznictwie wskazuje się, że wydający opinię podmiot, będący jednostką organizacyjną wyższej uczelni, spełnia wymagania z art. 290 § 1 k.p.c.²¹ W orzecznictwie wyrażono również zapatrywanie, wedle którego opinią instytutu w rozumieniu art. 290 § 1 k.p.c. może być również ekspertyza wydana przez jednostki, niemające statusu instytutu naukowego lub naukowo-badawczego, o ile tylko dysponują one pracownikami posiadającymi wiadomości specjalne. Pogląd taki zaprezentował Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12.02.1987 r. w sprawie do sygn. II CZ 15/87²². Podobny pogląd wyrażany jest w doktrynie prawniczej, w której podkreśla się, iż „termin »instytut« należy rozpatrywać w szerszym znaczeniu, uwzględniającym także dyrektywy językowe oraz kontekst prawny przepisu art. 290”²³.

Dostrzec należy jednak również pogląd odmienny, odwołujący się do wąskiego rozumienia pojęcia instytutu naukowego lub naukowo-badawczego, ograniczający to pojęcie jedynie do jednostek badawczo-rozwojowych²⁴.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na orzeczenie warszawskiego sądu apelacyjnego z dnia 2.04.2008 r., VI ACa 89/08²⁵, w którym sąd ten oddalił wniosek strony powodowej o zwrócenie się do izby gospodarczej, która miałaby wydać opinię jako instytut. Sąd podkreślił, że taka opinia nie miałaby waloru opinii instytutu, gdyż wskazany podmiot jest organizacją zrzeszającą przedsiębiorców, a co więcej – powód jest jednym z jej członków, a zatem taką opinię można byłoby uznać jedynie za dokument prywatny.

Jednakże w judykaturze dostrzec można również poglądy, zgodnie z którymi opinii niespełniającej warunków formalnych opinii instytutu w rozumieniu art. 290 § 1 k.p.c. można traktować jako opinię biegłego lub biegłych sądowych, jeżeli spełnia warunki określone w art. 285 k.p.c.²⁶ W moim przekonaniu nie ma uzasadnionych podstaw do tego, by pojęcie instytutu naukowego lub naukowo-badawczego na gruncie art. 290 §

²⁰ Sąd Najwyższy w orzeczeniu tym zwrócił uwagę na to, że przepis art. 290 § 1 k.p.c. posługuje się sformułowaniem „instytut naukowy lub naukowo-badawczy”. W chwili wejścia w życie tej regulacji obowiązywała ustawa z dnia 17 lutego 1961 r. o instytutach naukowo-badawczych, która definiowała go jako państwową jednostkę organizacyjną tworzoną dla prowadzenia prac naukowo-badawczych, a więc w celu rozwoju nauki. Sąd Najwyższy podkreślił, że ustawa o instytutach naukowo-badawczych została jednak zastąpiona przez ustawę z dnia 25 lipca 1985 r., o jednostkach badawczo-rozwojowych, która posłużyła się szerszym zbiorczym pojęciem jednostki badawczo-rozwojowej. Warto przy tym podkreślić, że w literaturze aprobowana jest szeroka wykładnia pojęcia „instytut naukowy lub naukowo-badawczy”; por. T. Żyźnowski, komentarz do art. 290 k.p.c.

²¹ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 25.03.2013 r., I ACz 527/13, LEX nr 1441404.

²² LEX nr 677794.

²³ T. Żyźnowski, komentarz do art. 290 k.p.c.

²⁴ Por. J. Ziemia, *Przeprowadzanie...*, s. 50 i podana tam literatura.

²⁵ LEX nr 1641054.

²⁶ Por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29.11.1977 r., III CZP 88/77, LEX nr 2186.

I k.p.c. interpretować w sposób wąski. W aktualnej sytuacji ustrojowej i gospodarczej wyspecjalizowaną aparaturą badawczą oraz zespołem ekspertów mogą dysponować rozmaite podmioty. Rozwój techniki oraz specjalizacja w świadczeniu niektórych usług w warunkach rynkowych powodują, że niejednokrotnie podmioty o charakterze prywatnoprawnym, koncentrujące się na komercyjnym realizowaniu zadań określonego rodzaju, mogą dysponować sprzętem i doświadczeniem w określonej dziedzinie specjalistycznej na poziomie porównywalnym z placówkami naukowo-badawczymi o charakterze „tradycyjnych” instytutów. Przykładowo wskazać można, że niejednokrotnie prywatne zakłady opieki zdrowotnej zatrudniają zespół specjalistów (lekarzy, analityków) oraz dysponują instrumentami badawczymi na najwyższym poziomie. Trudno tego rodzaju placówkom odmówić możliwości opiniowania na najwyższym poziomie referencyjności, takim jak w przypadku publicznych jednostek badawczo-rozwojowych. W mojej ocenie nie ma przeszkód, by również takie podmioty uznawać za instytuty w rozumieniu art. 290 k.p.c., jeżeli są zdolne do wydania kolegialnej opinii, reprezentującej stanowisko danej placówki w określonej materii.

PRZESŁANKI DOPUSZCZENIA DOWODU

Złożenie przez stronę wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu opinii instytutu naukowego nie jest dla sądu wiążące. Dopuszczenie tego dowodu uzależnione jest bowiem od zaistnienia w sprawie okoliczności faktycznych, których ocena wymaga wiadomości specjalnych z zakresu dziedzin nauk²⁷. Z powyższą kwestią wiąże się utrwalony w orzecznictwie pogląd, że w przypadku dowodu z opinii instytutu naukowego (tak jak do dowodu z opinii biegłego sądowego) nie istnieje możliwość ponawiania tego dowodu z tego powodu, że w przekonaniu strony inny podmiot specjalistyczny mógłby wydać ekspertyzę odmienną. W szczególności Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15.02.1974 r. w sprawie do sygn. II CR 817/73²⁸ uznał, iż na sądzie nie spoczywa obowiązek, aby dopuścić dowód z opinii instytutu czy dowód z opinii kolejnych biegłych, jeśli sporządzona ekspertyza okazała się niekorzystna dla strony. Stanowisko to jest w orzecznictwie ugruntowane²⁹. Jednocześnie sądowi nie wolno czynić ustaleń stanu faktycznego, który byłby sprzeczny z opiniami biegłych czy opiniami instytutu naukowego. Sąd nie jest bowiem władny polemizować z wnioskami ekspertów³⁰. W orzecznictwie zwraca się uwagę, że przeprowadzenie przez sąd dowodu z opinii instytutu naukowego jest celowe, jeśli zgromadzone w toku postępowania opinie biegłych sądowych nie są spójne, brak jest możliwości wyjaśnienia różnic między tymi ekspertyzami lub gdy zawierają one luki. Dowód z opinii instytutu powinien być dopuszczany jedynie

²⁷ Por. J. Derlatka, *Wykorzystanie...*, s. 123.

²⁸ LEX nr 7404.

²⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 24.06.2015 r., I ACa 545/15, LEX nr 1808649.

³⁰ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14.03.2007 r., III UK 130/06, LEX nr 368973.

wyjątkowo, przede wszystkim w celu usunięcia ujawnionych wcześniej wątpliwości, jeśli nie udało się ich wyjaśnić w oparciu o dostępny sądowi materiał dowodowy³¹.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 28.11.2000 r. w sprawie do sygn. I CKN 962/98³² uznał również, że celowe jest zwracanie się o wydanie opinii przez instytut naukowy lub naukowo-badawczy, gdy ekspertyza ma odpowiedzieć na pytania złożone, przy czym uzasadnione jest, by zagadnienie to wyjaśniali wysoko wyspecjalizowani eksperci, posiadający przygotowanie tak teoretyczne, jak i praktyczne, przy jednoczesnej możliwości korzystania z najnowszych badań naukowych³³. Jeśli zaś dostępne sądowi opinie biegłych są spójne w konkluzjach, to niecelowe jest posiłkowanie się dowodem z opinii instytutu naukowego, skoro kwestie dotyczące wiadomości specjalnych zostały już właściwie wyjaśnione³⁴.

Opinie wydawane przez instytuty naukowe mogą być szczególnie przydatne w tych sprawach, w których celowe jest konsultowanie się licznych specjalistów z różnych dziedzin – co pozwala na zaprezentowanie sądowi jak najbardziej wyczerpującej ekspertyzy. W wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 30.06.2014 r. w sprawie do sygn. I ACa 448/12³⁵ wyjaśniono, iż poza nowoczesną aparaturą, przy wydaniu opinii instytutu możliwe jest zasięganie konsultacji w bardzo szerokim gronie osób, które specjalizują się w danym zagadnieniu. To z kolei może pozwolić na przedstawienie opinii po bardzo wnikliwej analizie sprawy. Na potencjał intelektualny i możliwości techniczne i technologiczne instytutów naukowych i naukowo-badawczych zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 10.11.2015 r. w sprawie do sygn. III AUa 292/14³⁶. W tych sprawach, w których konieczne jest prowadzenie skomplikowanych badań, lub gdy istnieją trudności diagnostyczne wymagające przeprowadzenia badań specjalistycznych względnie obserwacji w warunkach szpitalnych, celowe jest dopuszczenie dowodu z opinii odpowiedniego instytutu naukowego, dysponującego potrzebną aparaturą³⁷. Dowód ten może być szczególnie przydatny w razie czynienia ustaleń co do zagadnień interdyscyplinarnych³⁸.

³¹ Sąd nie jest upoważniony, by we „własnym zakresie” rozstrzygać wątpliwości w przypadku dysponowania przynajmniej częściowo odmiennymi opiniami biegłych; por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.08.2015 r., III UK 236/14, LEX nr 1801555.

³² LEX nr 50823.

³³ Zob. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4.12.2015 r., I CSK 967/14, LEX nr 1943205. Zarazem nieuwzględnienie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego nie stanowi pozbawienia strony możliwości obrony jej praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., i w związku z tym nie uzasadnia zarzutu nieważności postępowania; tak postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13.11.2012 r., III UK 45/12, LEX nr 1648605.

³⁴ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15.11.2000 r., II UKN 757/99, LEX nr 53422.

³⁵ LEX nr 1527231.

³⁶ LEX nr 1950567.

³⁷ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5.05.2009 r., I UK 1/09, LEX nr 515412. Zob. też: J. Dzierżanowska, J. Studzińska, *Kryteria oceny dowodu z opinii biegłego w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2015, nr 2, s. 27.

³⁸ Wyrok Sąd Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26.01.2016 r., I ACa 173/15, LEX nr 1994445.

Z praktycznego punktu widzenia należy odnieść się do czasu, jaki zazwyczaj jest potrzebny dla uzyskania opinii instytutu, często nieporównywalnie dłuższego niż w przypadku opinii indywidualnego biegłego (lub biegłych), a także kosztów przeprowadzenia tego dowodu, z reguły wyższych niż w przypadku ekspertyzy jednego specjalisty. Aktualne trendy w judykaturze kładą duży nacisk na szybkość i sprawność postępowania sądowego, co niewątpliwie powoduje, że wybór pomiędzy środkami dowodowymi powinien być dokonywany na korzyść takiego, który pozwoli na wcześniejsze ustalenie relewantnych w sprawie okoliczności, o ile nie odbędzie się to kosztem prawdy materialnej. Zatem gdy opinia biegłego sądowego jest dowodem „wystarczającym” dla prawidłowego ustalenia faktów i wydania sprawiedliwego rozstrzygnięcia, to zlecenie sporządzenia ekspertyzy instytutowi naukowemu lub naukowo-badawczemu oceniać należy jako postępowanie godzące w ekonomikę procesową. Opiniowanie przez instytut traktować należałoby wręcz jako środek dowodowy *ultima ratio*, znajdujący zastosowanie wówczas, gdy biegły sądowy (lub nawet kilku biegłych) z rozmaitych względów nie jest w stanie samodzielnie udzielić sądowi adekwatnych informacji o charakterze wiadomości specjalnych lub też gdy stanowiska biegłych w danym przypadku są w istotnym zakresie niezgodne ze sobą (w szczególności, gdy w danej sprawie biegli wydali sprzeczne opinie), jak trafnie przyjmuje się w literaturze i praktyce sądowej.

KOLEKTYWNOŚĆ OPINIOWANIA

Mimo specjalistycznego charakteru nie można zrównywać dowodu z opinii łącznej kilku biegłych z dowodem z opinii instytutu naukowego lub badawczo-naukowego. Dowód z opinii łącznej wydawanej przez dwóch lub większą ilość biegłych różni się istotnie od dowodu z ekspertyzy wydawanej przez instytut naukowy lub inną jednostkę badawczą. W szczególności Sąd Apelacyjny w Łodzi w postanowieniu z dnia 29.10.2015 r. w sprawie do sygn. I ACz 1709/15³⁹ zauważył, że nie można utożsamiać dowodu z opinii kilku biegłych sądowych z opinią instytutu naukowego, o jakiej mowa w art. 290 § 1 k.p.c. Opinia instytutu naukowego powinna być bowiem przygotowana kolektywnie, po uprzednim wspólnym podjęciu prac badawczych, a nadto powinna ona wyrażać stanowiska nie poszczególnych osób biorących udział w jej wydaniu, ale instytutu (placówki naukowej – jako takiej)⁴⁰. Innymi słowy, jeśli opinia instytutu miałyby nie być podejmowana kolegialnie, to nie można jej traktować jak dowodu z art. 290 § 1 k.p.c.⁴¹ W orzecznictwie podkreśla się, że aby opinia instytutu naukowego mogła spełniać przesłanki przewidziane w art. 290 § 1 k.p.c., powinna być przygotowana przez przynajmniej dwie osoby – pracowników naukowych danej jednostki naukowej

³⁹ LEX nr 2383734.

⁴⁰ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12.12.2008 r., II CSK 387/08, LEX nr 577170.

⁴¹ J. Ziemia, *Przeprowadzanie...*, s. 51.

lub instytucji badawczej. Pogląd o niemożności uznania za opinię instytutu naukowego opinii sporządzonej przez tylko jednego pracownika naukowego jest od dziesięcioleci ugruntowany w orzecznictwie. W szczególności przedstawił go Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28.09.1965 r. w sprawie do sygn. II PR 321/65⁴², uznając za niedopuszczalne zakwalifikowanie opinii jednego specjalisty jako opinii wydanej przez klinikę akademii medycznej, w sytuacji gdy ta ekspertyza nie została złożona w imieniu zespołu specjalistów, a jedynie jednej osoby. SN zaznaczył, że opinia ma wyrażać stanowisko instytutu „jako takiego”; bez względu na powyższe w opinii należy wskazać, kto konkretnie brał udział w jej wydaniu, z uwzględnieniem stanowiska służbowego i tytułu naukowego oraz dziedziny wiedzy, w której posiada wiadomości specjalne. W orzecznictwie zwraca się też uwagę, że opinia wydana na blankiecie instytutu, podpisana przez tylko jedną osobę, nie może być uznana za opinię, o jakiej mowa w art. 290 k.p.c.⁴³ To, czy opinia „firmowana” przez instytut naukowy została sporządzona kolektywnie czy też przez jedną osobę, może mieć znaczenie dla oceny takiego dowodu w postępowaniu sądowym. Jednocześnie „oparcie przez sądy orzekające w sprawie ustaleń [...] na opinii jednego z pracowników naukowych instytutu naukowego uzyskanej, z dyskwalifikującym ją jako opinię wspomnianego instytutu naukowego, naruszeniem art. 290 k.p.c., przy równoczesnym uznaniu jej – z racji wydania przez instytut naukowy – za podstawę odrzucenia w istocie równorzędnej, lecz prezentującej całkowicie odmienny pogląd opinii jest uchybieniem mogącym mieć wpływ na wynik sprawy”⁴⁴. Nie można przy tym uznać, że opinia została sporządzona *lege artis*, a więc kolektywnie, jeśli jeden z dwóch pracowników naukowych biorących udział w jej wydaniu jedynie „przeczytał” sporządzoną ekspertyzę. Takie spostrzeżenie wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3.05.1967 r. w sprawie do sygn. II PR 120/67⁴⁵, w którym podkreślił, że jeśli z opinii instytutu naukowego wynika, że jej kierownik uczynił na niej adnotację „widziałem”, to taki dowód nie jest wystarczający dla sądu. SN podkreślił, że nie można utożsamiać przeczytania treści opinii z jej prowadzeniem i wydaniem.

Wskazuje się przy tym, że opinia instytutu naukowego nie zawiera zapatrywań jednego z jej współautorów, ale powinna ona obejmować spostrzeżenia i wnioski reprezentowane jednolicie lub w przeważającej części w danej jednostce badawczej. Taki pogląd przedstawił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19.07.2001 r. w sprawie do sygn. II UKN 487/00⁴⁶. Okoliczność ta ma znaczenie dla oceny uzupełniających wyjaśnień ustnych, które mogą być składane przez jednego z pracowników instytutu naukowego na rozprawie. W orzeczeniu tym SN podkreślił, iż składający uzupełniającą ustną opinię biegły nie może przedstawiać sądowi własnych (osobistych)

⁴² LEX nr 338.

⁴³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12.05.1971 r., II CR 35/71, LEX nr 1633547.

⁴⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.08.2007 r., II CSK 228/07, LEX nr 319623. Zob. też wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 26.11.2015 r., I ACa 513/15, LEX nr 2023698.

⁴⁵ LEX nr 581.

⁴⁶ LEX nr 77143.

sposprzeżeń, ale ma przekazać stanowisko jednolite bądź dominujące w instytucie, biorąc pod uwagę kolektywny charakter takiego dowodu.

Jeśli jednak sąd dopuści dowód z opinii instytutu naukowego, zaś wydana opinia nie będzie spełniała wymogu kolektywności jej opracowania, to wówczas sąd, decydując się na jej wykorzystanie w procesie, powinien wydać kolejne postanowienie dowodowe i dopuścić taką opinię jako „zwykłą” opinię biegłego sądowego⁴⁷.

W wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12.06.2007 r. w sprawie III AUa 461/07⁴⁸ zwrócono także uwagę, że skoro opinia instytutu naukowego powinna wyrażać stanowisko instytutu jako takiego, to powinna być ona podpisana przez osoby, które wspólnie prowadziły nad nią badania, jak i te osoby, które są upoważnione do reprezentowania instytutu. Warszawski sąd apelacyjny zaznaczył, że to właśnie te ostatnie osoby ponoszą odpowiedzialność za instytut, a zatem rola dyrektora instytutu nie może ograniczać się do bezkrytycznego przedstawienia opinii sporządzonej przez pracowników naukowych. Załączona do akt opinia szpitala nie zawierała podpisu dyrektora tej placówki, co oznacza, iż nie spełniała ona warunku opinii instytutu naukowego. Nie można było uznać za wystarczające tego, że pismo przewodnie do opinii zostało podpisane przez dyrektora szpitala.

SĄDOWA OCENA DOWODU Z OPINII INSTYTUTU NAUKOWEGO

W oparciu o art. 290 § 3 k.p.c. sąd może zażądać ustnego lub pisemnego uzupełnienia opinii lub jej wyjaśnienia, a także dodatkowej opinii od tego samego lub innego instytutu naukowego lub naukowo-badawczego. Z kolei zgodnie z art. 290 § 4 k.p.c. jeżeli opinia została sporządzona przez instytut naukowy lub naukowo-badawczy, ustne jej uzupełnienie lub wyjaśnienie albo dodatkową opinię składa osoba wyznaczona do tego przez ten instytut. Sąd może jednak zarządzić stawienie się na rozprawie i złożenie ustnego uzupełnienia lub wyjaśnienia opinii albo dodatkowej opinii także przez osoby, które sporządziły opinię w imieniu tego instytutu.

Praktyka sądowa wypracowała mechanizm doręczania odpisów pisemnej ekspertyzy stronom, przy określeniu odpowiedniego terminu na zgłoszenie ewentualnych pytań do podmiotu opiniującego lub zastrzeżeń do opinii. Następnie stanowiska stron przedstawiane są podmiotowi wydającemu opinię w celu ustosunkowania się do nich. Niejednokrotnie udzielenie odpowiedzi na pytania stron lub ustosunkowanie się do zarzutów przybiera formę pisemnej opinii uzupełniającej. Nierzad-

⁴⁷ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi w wyroku z dnia 12.12.2014 r., I ACa 858/14, LEX nr 1623907. Zob. też postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28.08.2012 r., I ACz 1206/12, LEX nr 1216294, w którym polecono sądowi niższej instancji zbadać, czy przeprowadzona w sprawie opinia to opinia instytutu naukowego lub naukowo-badawczego, czy też opinia biegłego sądowego, przy uwzględnieniu tego jaki podmiot wystawił rachunek za sporządzoną ekspertyzę, a kto podpisał się pod opinią.

⁴⁸ LEX nr 1645783.

ko dochodzi również do ustnego uzupełnienia opinii na rozprawie przez wszystkich członków zespołu opiniującego lub osobę wyznaczoną spośród członków tego zespołu. W judykaturze zwraca się bowiem uwagę, iż sąd jest obowiązany wezwać biegłego na rozprawę w celu ustnego wyjaśnienia opinii złożonej na piśmie, jeżeli strona zgłasza do niej uzasadnione zastrzeżenia⁴⁹.

Dzięki wiadomościom specjalnym, którymi dysponują specjaliści z określonych dziedzin nauki, sąd może należycie ocenić zgromadzony w sprawie materiał dowodowy. Choć dowód z opinii instytutu naukowego może mieć decydujące znaczenie dla oceny zagadnień kluczowych do rozstrzygnięcia sporu stron, niemniej należy pamiętać, że nie stanowi on „super dowodu”, a więc sąd nie jest nim bezwzględnie związany⁵⁰. Instytut naukowy, choćby najbardziej prestiżowy, nie zastępuje sądu w rozstrzyganiu sporu. Wydana opinia instytutu naukowego podlega swobodnej ocenie dowodów⁵¹.

Ocena takiego dowodu podlegać więc będzie analogicznym regułom jak w przypadku każdej opinii biegłego sądowego (lub łącznej opinii kilku biegłych sądowych). Tego rodzaju dowód nie podlega więc badaniu pod kątem jego wiarygodności. Każda opinia wydawana przez biegłego podlega natomiast analizie przez sąd, prowadzonej pod kątem jej zgodności z zasadami logiki. Należy zweryfikować, czy opinia uwzględnia wiedzę powszechną. Dla jej oceny również istotny jest poziom wiedzy biegłego oraz to, jakie są podstawy teoretyczne ekspertyzy. Znaczenie ma również to, czy wnioski opinii są stanowcze i właściwie umotywowane⁵². Dokonując oceny wniosków zawartej w opinii biegłego lub opinii zespołu biegłych, należy ocenić ich zawartość merytoryczną, sposób argumentowania, przyjętą metodę badawczą, brak logicznych sprzeczności. Taki dowód nie podlega natomiast badaniu w kategorii prawdy lub fałszu⁵³. Sąd powinien ocenić, czy wywody opinii są jasne, spójne ze sobą i czy ich wnioski są jednoznaczne⁵⁴. Istotne jest to, aby opinia sporządzona przez pracowników instytutu naukowego cechowała się kompletnością, spójnością i była logiczna⁵⁵. W judykaturze zwraca się dodatkowo uwagę, że ekspertyza wydawana przez biegłych powinna zawierać przystępnie sporządzone uzasadnienie, aby osoby niedysponujące wiadomościami specjalnymi z danej dziedziny wiedzy mogły ją zrozumieć⁵⁶. Sądy podkreślają, że bez względu na rangę opinii instytutu naukowego i profesjonalizm jej autorów, jeśli opinia wydawana przez instytut nie zawiera uzasadnienia sporządzonego w sposób przystępny i jasny dla osób niemających wiedzy specjalnej, to taka ekspertyza dotknięta jest istotnym mankamentem,

⁴⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16.09.1998 r., II UKN 220/98, LEX nr 37284.

⁵⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.10.2000 r., I PKN 5/00, LEX nr 1165859.

⁵¹ J. Ziemia, *Przeprowadzanie...*, s. 56.

⁵² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 12.12.2013 r., III AUa 2048/1,2 LEX nr 1428003.

⁵³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 5.02.2015 r., I ACa 522/14, LEX nr 2087804.

⁵⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 24.06.2015 r., I ACa 545/15, LEX nr 1808649.

⁵⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 21.11.2013 r., VI ACa 451/13, LEX nr 1480634.

⁵⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 25.10.2012 r., I ACa 249/12, LEX nr 1396901.

który uniemożliwia jej ocenę przez sąd. Opinia pisemna powinna zawierać zarazem spis literatury fachowej, do której odwoływali się biegli w procesie tworzenia ekspertyzy⁵⁷.

MOC DOWODOWA OPINII INSTYTUTU

W praktyce sądowej niejednokrotnie wątpliwości budzi to, czy dowód z opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego stanowi dowód bardziej miarodajny i wartościowy aniżeli dowód z opinii jednego lub kilku biegłych sądowych. Judykatura nie udziela na to pytanie jednoznacznej odpowiedzi.

W świetle pierwszego z prezentowanych w orzecznictwie poglądów brak jest jakichkolwiek podstaw do tego, by uprzywilejować dowód z opinii instytutu naukowego względem dowodu przewidzianego w art. 278 k.p.c. Takie zapatrywanie wyraził Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 2.08.2016 r. w sprawie do sygn. I ACa 12/16⁵⁸, wskazując, iż w procedurze cywilnej opinia instytutu naukowego nie jest wyżej ceniona względem opinii biegłego, co ma wpływ na ocenę wniosków strony, która nie zgadza się z wydaną w sprawie opinią biegłego sądowego. Pogląd analogiczny przedstawił szczeciński sąd apelacyjny w wyroku z dnia 18.12.2014 r. w sprawie do sygn. III APa 10/14⁵⁹, który zwrócił uwagę, że instytucje naukowe nie mogą być uznane za posiadające większą fachowość względem biegłych sądowych, którzy we własnym zakresie przygotowują opinie.

W orzecznictwie spotykany jest jednak również pogląd przeciwny. Wyraził go w szczególności Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28.08.2008 r. w sprawie do sygn. III CSK 98/08⁶⁰, wskazując, że opinia sporządzona przez wiele osób jako ekspertyza instytutu naukowego lub naukowo-badawczego korzysta z autorytetu tego podmiotu. Sąd Najwyższy zaakcentował, że wyjaśnienia sądowi przedstawiają jego pracownicy wspólnie, w imieniu instytutu, co oznacza, iż własne stanowisko w sprawie muszą porównać z innymi poglądami. Sąd Najwyższy wskazał jednocześnie, że opinia przygotowywana przez instytut naukowy powinna być traktowana jako kwalifikowana odmiana dowodu z opinii biegłego, którą należy wykorzystywać w sprawach uzasadniających zasięgnięcie informacji specjalnych od osób, które dysponują najwyższym profesjonalnym zapleczem wiedzy z danej dziedziny nauki. Analogiczne stanowisko orzecznicze zaprezentował również Sąd Apelacyjny w Lublinie w wyroku z dnia 12.12.2012 r. w sprawie do sygn. I ACa 537/11⁶¹.

⁵⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 23.11.2007 r., I ACa 910/07, LEX nr 1362682.

⁵⁸ LEX nr 2106895.

⁵⁹ LEX nr 1789996.

⁶⁰ LEX nr 450157.

⁶¹ LEX nr 1280571.

WYŁĄCZENIE INSTYTUTU OD OPINIOWANIA W SPRAWIE

Niejednokrotnie strony domagają się wyłączenia określonych biegłych od opiniowania w sprawie, zwłaszcza w przypadku zaistnienia okoliczności, które mogą wpływać na ich obiektywizm (związany np. z powiązaniem osobistymi czy zawodowymi ze stronami sporu). Gdy strona zgłasza wniosek o wyłączenie biegłego po rozpoczęciu przez niego czynności, obowiązana jest uprawdopodobnić, że przyczyna wyłączenia powstała później lub że przedtem nie była jej znana.

Na mocy art. 290 § 5 k.p.c. strona może żądać wyłączenia osoby wyznaczonej do sporządzenia opinii przez instytut naukowy lub naukowo-badawczy. Przepis art. 281 stosuje się odpowiednio.

W praktyce sądowej jeszcze przed wejściem w życie przywołanej wyżej regulacji rozpatrywane było zagadnienie, czy można domagać się wyłączenia od wydawania opinii sądowej określonego instytutu naukowego. W tej materii słuszne stanowisko wyraził Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 27.04.2001 r. w sprawie do sygn. I ACA 19/01⁶², podkreślając że instytut jako jednostka kolegialna nie może być przedmiotem wniosku o wyłączenie. Nie zmienia to tego, że jeśli zachodzą podstawy do wyłączenia między pracownikami instytutu a jedną ze stron sporu, to osoby te nie powinny uczestniczyć w sporządzaniu ekspertyzy. Sąd ten wyjaśnił, że „strona mogłaby też skutecznie złożyć wniosek o ich wyłączenie”. Zapatrywanie to zachowuje pełną aktualność *de lege lata* i koresponduje z brzmieniem przywołanego wcześniej art. 290 § 5 k.p.c.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzona analiza aktualnych uregulowań prawnych oraz dotychczasowego dorobku judykatury, wypracowanego jeszcze na gruncie dawnego stanu prawnego, prowadzi do wniosku, iż w kwestiach zasadniczych reguły procesowe odnoszące się do przeprowadzania dowodu z opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego nie uległy istotnym zmianom. Dowód ten jest zbliżony w swojej istocie do dowodu z opinii biegłego, niemniej nie może być z nim utożsamiany. Opracowywana kolegialnie ekspertyza, wyrażająca stanowisko danej jednostki naukowej, powinna charakteryzować się bowiem ponadprzeciętnie wysokim poziomem wiadomości specjalnych, a tym samym może pozwolić sądowi na wyjaśnienie kwestii nawet wykraczających poza zakres wiadomości specjalnych biegłych sądowych lub ich możliwości badawcze. Jednocześnie jednak nie ma potrzeby zasięgania opinii instytutów w przypadkach typowych, tym bardziej że przeprowadzenie dowodu tego rodzaju wiąże się zazwyczaj ze znacznie dłuższym czasem sporządzenia ekspertyzy i wyższymi kosztami aniżeli w przypadku „typowych” opinii biegłych, które zazwyczaj okazują się wystarczają-

⁶² LEX nr 1537592.

ce dla dostarczenia sądowi wiadomości specjalnych niezbędnych do oceny danego przypadku. Tam jednak, gdzie istnieje konieczność zasięgnięcia opinii z kilku niezależnych dziedzin wiedzy, może okazać się właściwszym zwrócenie do instytutu o przygotowanie kolegiальной opinii zamiast zwracać się „po kolei” do różnych biegłych sądowych. Takie rozwiązanie z pewnością może pozytywnie wpłynąć na tok prowadzonego postępowania i pozwolić na zaprezentowanie sądowi miarodajnego dowodu – kluczowego do wyjaśnienia spornych zagadnień w sprawie.

Bibliografia

Cilak M., *Instytuty badawcze jako forma działalności naukowej i gospodarczej państwa – problematyka pozycji i formy prawnej*, „Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu” 2015, nr 4[3], <http://dx.doi.org/10.12775/PBPS.2015.028>.

Derlatka J., *Wykorzystanie dowodu z opinii biegłego sporządzonej w innym postępowaniu cywilnym*, „Przegląd Sądowy” 2018, nr 7-8.

Dzierżanowska J., Studzińska J., *Kryteria oceny dowodu z opinii biegłego w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2015, nr 2.

Michta D., *Ustawa o instytucjach badawczych. Komentarz*, 2013, wersja elektroniczna publikowana w LEX.

Pachnik K., *Podmioty wydające opinie z wykorzystaniem wiadomości specjalnych w prawie polskim*, „Problemy Kryminalistyki” 2015, nr 4.

Ziomba J., *Przeprowadzanie dowodu z opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego w procesie cywilnym – wybrane zagadnienia*, „Radca Prawny” 2005, z. 1.

Żyżnowski T., *Komentarz do art. 290 k.p.c.* [w:] H. Dolecki H. i in. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, tom I: *Artykuły 1-366*, 2013.

Streszczenie: Dowód opinii instytutu naukowego lub badawczego przeprowadza się w postępowaniu cywilnym, gdy zachodzi potrzeba uzyskania specjalistycznej wiedzy na najwyższym poziomie. Orzecznictwo sądowe wskazuje, że zlecenie instytutowi wydania opinii jest uzasadnione wówczas, jeżeli ekspertyzy biegłych sporządzone w tej sprawie są niewystarczające lub sprzeczne. Zgodnie z wyborem orzecznictwa powołanego w artykule opinia instytutu jest wydawana przez co najmniej dwóch pracowników instytutu, a wnioski zawarte w ekspertyzie powinny odzwierciedlać stanowisko dominujące w tym instytucie. W tym kontekście w praktyce sądowej szczególną uwagę zwraca się na potrzebę uzasadnienia opinii przez instytut naukowy w sposób przystępny i zrozumiały, tak aby mogła ona zostać oceniona przez osoby nieposiadające specjalistycznej wiedzy. W opracowaniu przedstawiono również poglądy orzecznictwa związane z mocą dowodową opinii instytutu.

Słowa kluczowe: opinia instytutu naukowego, biegli sądowi, ocena dowodów, ekspertyza, orzecznictwo

Evidence of the opinion of the scientific institute (article 290 of the code of civil procedure) in the light of judicial case-law – selected issues

Summary: Evidence of the scientific or research institute's opinion shall be provided in civil proceedings when there is a need to obtain special knowledge of the highest standard. Judicial case-law indicates that it may be useful to instruct the institute to give an opinion if the expert opinions drawn up on the matter are inadequate or contradictory. According to the choice of the jurisprudence cited in the article, the opinion of the institute is issued by at least two staff members of this research institute, and the conclusions expressed in the report should reflect the dominant position of the institute. In this context, particular attention is paid in judicial practice to the need for the scientific institute to justify its opinion in an accessible and comprehensible manner so that it can be assessed by persons who do not have special knowledge. The study also presents the jurisprudence views related to the evidentiary force of the institute's opinion.

Keywords: opinion of scientific institute, court experts, evaluation of evidence, expert opinion, case-law